

Bánk bán

Nyitóelőadás a Dóm előtt

Szegedi
Ünnepi
Hetek

A felújított fesztivál során harmadik rendezésben, negyedszer került színre nemzeti operánk, a Bánk bán — két alkalommal azonos elképzelésekkel tervezték a Dóm előtti színpadra. Most, hogy a szombati premieren ismét nyitánynak szánták, elsőkézből adódik a kérdés — nehéz kérdés —, vajon lehet-e valami újat, valami mást mutatni ebből a dramaturgiailag kétségtelenül fogyatékos, ám zeneileg roppant értékes — mert magyar, mert hazai műfajteremtő, mert gazdag-szép dallamanyaga ma sem veszti hatását — operából. A kérdés másik oldala viszont: kell-e, szükséges-e egyáltalán a Bánk bánnal (ha körülbelül két évenkénti gyakorisággal kerül műsorra) feltétlenül újat adni.

A választ kezdjük az utóbbinál, mert itt egyszerű tény indokol: Erkel operája nemcsak nyitotta szombat este az idei fesztivált, hanem még két alkalommal hét-hétezer nézőt vár a téren, vagyis nem protokoll esemény-előadásként, hanem a többi fesztiváldarabbal azonos rangú-értékű produkciónak került a műsorba. Jogos igény várta tehát a Bánk bán átrendezését a szegedi fesztiválszínpadon. Koródi András vezényelte, Szinelár Miklós és Félix László rendezte a premiert, ahol a nyitány szaggatott, melabús dallamára derengve megvilágosodó színpad hatalmas háttér-freskója többszintű, középen részarányos lépcsősorai, ezek tengelyében a fegyveres testőrökkel még inkább közép-re helyezett trón látványa — az eddigi előadások hagyományainak összefoglalását sejtette. Összefoglaló magában a félköríves hátsó díszlettel. Fülöp Zoltán díszletterve is; relief-szerű ki-képzésben — egyetlen tablóra — a történelmi kor levegőjéhez egy-egy architektónikus elemmel fogalmazva az opera fontosabb jeleneteinek sötét tónusú képeit.

Az opera kínálta mozgalmasság tömeg- és kórusjelennetekkel szemben a szereplők dialógusai, intim közelsége, vagy a muzsika verbunkos ízzásából fakadó drámai ütközéspontok: kettősök, tercetek — Szinelár Miklós rendezésében — folytonosan váltják egymást, a „megszüntetve megőrzés” dialektikus tagadásával. A nyitó-kép fényes udvari pompájában nyüzsgő katonák, idegen előkelőségek, békétlen nemesek vegyes, érzelmű sokasága — a Petúr bordala, majd Ottó szerelmi ostroma — utáni jelenetváltás nem üres színpadon várja a hazatérő Bánk és Petúr találkozását. A katonák visszahúzódva, háttal-fegyverben állva élő, jelképes falként adnak súlyt, karaktert, kor és helyszínrajzot a két bán szóváltásának. Ez a tendencia kísérí végig az előadást: a jelenetek akként következik egymásból, egymás után, hogy átörözt, stabil elemek készítenek fel egy közelgő, majdani szituációra.

Márk Tivadar jelmezei is gondosan ügyelnek a távol-ságból szemrevételezhető látvány egységes színhatásaira, Koródi András zenekara pedig konzekvens öserőt keres — sajnos tévován — Erkel helyével-közzel Verdi, Wagner remniszcenciákat ébresztő muzsikájából. A legjobban sikerült kép zeneileg, színpadilag, szereplőit tekintve egyaránt az opera egykor forradalmi szintre hozó jelenete, Bánk és Tiborc találkozása, az idegen elnyomással szembeni nemesi-népi összefogás reformkori hévvel szövözött szimbóluma. Izzó, sűrű atmoszférájú, pattanásig feszült pillanatok ezek: a kitűnően diszponált, legszebb napjaira emlékeztető Simándy József és a szerepével akusztikus harmóniát talált, énekesi, színészi érzékenységet parádésan összegző Radnai György egész színpadot bejátszó, beéneklő drámai duettje.

A címszerepet alakító Simándy József remekelt: „Hazám, hazám” kezdetű áriáját például az ismétlés után is vastaps fogadta. Me-

Somogyi Károlyné felvételei

Tiborc (Radnai György) és Bánk bán (Simándy József) jelenete a II. felvonásból

linda lírai színű, finom szólamát *Moldován* Stefánia énekelte, belülről megfogott, kiegyenlített dallamformálással, figyelve-vigyázva az arányokra, amit az opera legszélsőségesebb körülményei éppen tőle követelnek. A „békétlen magyarok” vezető egyéniségének, Petúr-nak, vehemens, tarajos hazafiságát *Sebestyén* Sándor formálta színpadra: dühösen és megbízhatóan — ahogy szerepe követeli. Csupán hangjának mélysége maradt, imitt-amott, adósunk. Haszonló benyomást keltett *Szalma* Ferenc II. Endre alakítása is. *Komlóssy* Erzsébet vitathatatlanul bővé-

rű színpadi egyénisége mostohábbban kezelt szólamában, leginkább külsőségeket, gesztusokat talált, amiért csak a színpadi előtérre exponált gyilkossági jelenetben tudott kárpótolni. *Palcsó* Sándor közvetlen-deklamáló stílusban megfogott Ottó hercege nyers, értelmileg kidolgozatlan hatást keltett, Biberach jagói méretekkal kacérkodó szólamát *Nádas* Tibor mutatta be. A kórus előkészítése Szalay Miklós érdeme, a Barkóczy Sándor koreográfiájára készült táncbetétek szervesen illeszkedtek az opera színrevitelének dramaturgiai törekvésebe.

Nikolényi István

Megnyílt a nyári egyetem

Vasárnap délelőtt ünnepélyesen megnyílt Szegeden a TIT és a József Attila Tudományegyetem V. nyári egyeteme. Az Ady téri egyetem nagy előadójában összegyűlt 320 hallgatót — közöttük 80 szegedit, 50 pedagógust az NDK-ból, 20-at Jugoszláviából, néhány vendéget Lengyelországból, Romániából és Csehszlovákiából — dr. Ágoston György egyetemi tanár, a nyári egyetem igazgatója köszöntötte. Az ünnepi megnyitót dr. Márta Ferenc, a József Attila Tudományegyetem rektora tartotta, s a többi között hangsúlyozta: az idén öt esztendő pedagógiai egyetem népszerűségét főként annak köszönheti, hogy minél bátrán kereste az új utakat és lehetőségeket, s olyan témákat választott feldolgozásra, amelyek „előbe mentek” a pedagógiai közgondolkodás fejlődésének. Ilyen téma volt az első nyári egyetemen az audiovizuális eszközök felhasználása az oktatásban, ilyen téma az idej, a szociológiai szemlélet jelentősége a pedagógiában, s ilyen téma a következő, az 1969-es is: korunk ifjúságának problémái. A szegedi nyári egyetem ilymódon az új pedagógiai gondolatok fóruma és nagyhatású hirdetője.

A megnyitó után Papp Gyula, a városi tanács vb-elnökhelyettese köszöntötte a hallgatókat.

A tíznapos programban a nyári egyetem résztvevői előadásokat hallgatnak a pedagógiai szociológia vonatkozásairól. Referátumot tart négy külföldi előadó is: dr. R. Walther egyetemi tanár és Karl-Erich Brinckmann tanácsos (NDK), valamint Gulka Géza és Czapár József szabadkai tanácsosok. Megtekintik a hallgatók a színpadi játékok több előadását, ellátogatnak Gyulára és egy napot a Balaton mellett is eltöltenek.

Kiállítás — diplomamunkákból

A Magyar Iparművészeti Főiskola az idei nyáron is kiállításon mutatja be a szegedi érdeklődőknek a végzős hallgatói által készített diplomamunkákat. Az immár harmadik alkalommal megrendezett bemutatót dr. Pogány Frigyes, a főiskola igazgatója vasárnap délelőtt nyitotta meg a Tömörkény Gimnázium Tisza-parti műtermében. A megnyitó ünnepségen jelen volt Papp Gyula, a városi tanács vb-elnökhelyettese.

A bemutató igen gazdag válogatást ad a most végzett iparművészek munkáiból. Textiliák, bőrkészítmények, vel-

Akik nem láthatták a rigai balett bemutatkozását a szabadtéren, egészen rendkívüli eseményről ma-radtak le, s viszont mi, akik vasárnap este ott lehettünk a nézőtérben, kivételes művészi élménynek voltunk részesei, s egyben szemtanúi a játékok egyik legérdekesebb és legnagyobb balettsikerének.

Meglepetés volt ez a bemutató.

Meglepetés volt talán mindenekelőtt azért, mert a rigai együttes — legalábbis számunkra — a teljes ismeretlenségből lépett a szabadtéri színpadra. Azt természetesen tudtuk, hogy a szovjet balettművészettel a világ egyetlen országa sem versenyezhet, de azt hittük, ennek a virágzó kultúrának az értékei a nagy moszkvai együttesekben koncentrálódnak, amelyeket egyébként már láttunk is itt a szabadtéren. Hogy egy olyan szovjet méretekben viszonylag kis város, mint Riga, képes a balettművészetnek azt a teljességét produkálni, mint

mentális helyett valami egészen mással: elegáns könnyedségével hódította meg a színpad elkényeztetett közönségét. Azon a színpadon, ahol korábban a robusztus erő, a mindent megmozgató érzelmek uralkodtak, azon a színpadon, ahol régi elképzeléseink szerint csak ilyen súlyossággal lehet sikert aratni, a rigai táncosok tündéri könnyedsége, elegáns lebegése-repülése emelte fel a szíveket, — és félredobatta előítéleteinket.

Aztán meglepetés volt ez a produkció sikerének okait tekintve is. Azon felül, hogy az együttes hatalmas munkát végzett a felkészülés idején (a közhízi előadásokon résztvevő táncosainak számát a szegedi bemutatkozásra megkérdezte), hogy a produkcióban nemcsak általában a balettkultúrának egy bizonyos — nagyon magas — színvonala hatott, hanem a jó értelemben vett rutin a *Hattyúk tava* előadásában (négy százszor játszott már ezt a *Csajkovszkij* művet a rigai balett), hogy a szabadtér különleges köve-

sajátosan vonzó, varázsos színt adott.

Jellemben, stilben ezzel a hamvassággal harmónizált mindaz, amit az előadás látványban nyújtott. A képek, jelenetek koreográfiáján felül a díszlet- és jelmeztervező Edgar Vardaunis, a produkció „látványmestere” biztosította ezt a minden részletében, árnyalatában megtervezett elbűvölő festőiségét.

A feltűnő siker okait kutatva talán először kellett volna említeni, hogy az előadáson jól összeforrott, nagyszerűen dolgozó együttest láttunk, amelyben még az olyan kitűnő szolistasok is, mint Velta Vilcina (Odette-Odilia), Harald Ritenberg (Zigfrid), Vladimir Cukanov (udvari bolond) és Artur Ekis (varázsló) nem az együttesből való kiemelkedéssel, hanem ellenkezőleg, a beilleszkedéssel arattak sikert.

A zenekart J. Hunhen vezényelte. Csajkovszkijnak ez a zenéje — néhol érzelmes-ségbe hajlik — nekem nem tetszik túlságosan. De a lett

Egy látványos pillanat. Jelenet A hattyúk tava első felvonásából.

világhírű moszkvai kollegáik, valljuk be, nem vártuk, nem reméltük, és még az előadás közben is alig hittük.

Aztán meglepetés volt ez a bemutató azért is, mert a művészi kifejezésnek teljese-n már szférájában mozgott, mint amit itt a szabadtéren megszoktunk. Minden előadás ugyanis, ami itt a Dóm

előtt lezajlott, bármilyen volt művészi értékét tekintve, jellemben mind a monumentalitást hangsúlyozta, romantikus szenvedélyek, vad indulatok, felfokozott érzelmek megfogalmazására törekedett, s olyan robbanó, föld-rengésszerű erővel, hogy néha már azt hittük, kettéhasad az ég, megnyílik a föld.

Ezután jött a rigai balett, s a szenvedélyek, világot szétfeszítő indulatok, monu-

telményeihez hozzászórt táncosokat láttunk (a rigai szabadtéri nézőtérén 25 ezer ember fér el), a siker egyik fő okát az együttes üde és kedves fiatalságában kell látnunk. Az előadóknak ez a fiatalsága visszahatott a műre, és annak a könnyed lebegésnek-repülésnek, amely meghatározta a produkciót,

mester tolmácsolása megkapott. Ahogyan a táncosok fiatalasága visszahatott a műre, ugyanúgy hatott az előadás könnyed lebegése-repülése a muzsikálásra is. Csajkovszkij zenéje ezen az előadáson megfiatalodott.

Ókrós László

Képernyő

Táncdalfesztivál, 68

Gugyerák szavaival élve: megkezdődött az idei „táncdal-banzáj”. Milliók várták és milliók nézték a 60 sláger-aspiráns felvonulató sorozat első — szombat esti — adását, és milliók mondogatták, hogy „Lassacsán indul...”. „Több jó szám is elkelte volna...” Ami az igazán jó számokat illeti, azok tényleg vártak még magukra. Tetszett ugyan a Konec Zsuzsa által nagyon szépen bemutatott — nemes zenei anyagból építkező — „Beszélj, mi van veled...” című dal, s Harangozó Teri „Még hazakísér című számát is örömmel hallgattuk, de a tavalyi slágertermés legjavához hasonló dallamok még nem hangzottak el.

Javára írható viszont az új fesztiválnak, hogy gördülékenyebbé s puritánabbá is vált. E két nemes tulajdonságát alighanem a műsorvezető Poór Klárának kö-

szönheti, aki ugyan kissé megilletődve, de felkészült riporterként és nem megbízott bemondoként vezette a nehezen vezethető programot.

Nagyon tetszett a zsűri is! A Gyöngy Pál vezette ítészek hozzáértéssel és kellő bátorsággal pontoztak. Különösképp a Syrius-együttes beat-es magyar urát marasztalták el joggal, amely szám, ha meggondoljuk, aligha ad okot többszörös újrátadásra.

Még csak annyit, hogy slágerénekeseink nagyjai nemigen kaptak jó dalokat. Koós, Aradszky, Toldy Mária, sőt még az Angliából — rövid időre — megért Zalatnay Sarolta sem arathatott ezúttal komolyabb sikert. Bár ez utóbbinak kishadrágos nagystélyije alighanem még a következő banzáj idején is szóbeszéd tárgya lesz széles-e hazában...

A. L.

KEDD,
1968. JÚLIUS 23.

DEL-MAGYARORSZAG 5